

KOMENTÁŘE WOLTERS KLUWER

Zákon o dráhách

Komentář

Jiří Lojda

Zákon o dráhách

Komentář

Wolters Kluwer

Vzor citace: Lojda, J. *Zákon o dráhách. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, 300 s.

Právní stav publikace je ke dni 1. 4. 2017.

© JUDr. Jiří Lojda, LL.M. EUR., Ph.D.

ISBN 978-80-7552-756-1 (brož.)

ISBN 978-80-7552-757-8 (e-pub)

<http://www.wolterskluwer.cz/>

OBSAH

Seznam zkratek	XI
Seznam předpisů citovaných v komentáři	XIV

Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách

§ 1–2	ČÁST PRVNÍ Úvodní ustanovení	1
§ 1	Předmět úpravy	1
§ 2	Základní pojmy	7
§ 3–10	ČÁST DRUHÁ Dráhy	13
§ 3	Kategorie železničních drah	13
§ 3a	Vysokorychlostní dráha a dráha konvenční	18
§ 4	Obvod dráhy	20
§ 4a	Ochrana dráhy	22
§ 5	Stavba dráhy a stavba na dráze	24
§ 5a	Styk dráhy s cizím vedením	30
§ 6	Křížení dráhy	32
§ 7	Stavební řízení	35
	Ochranné pásmo dráhy	
§ 8	Vymezení ochranného pásma dráhy	36
§ 9	Činnosti omezené ochranným pásmem dráhy	38
§ 10	Ochrana dráhy	41
§ 11–23c	ČÁST TŘETÍ Regulace provozování dráhy	45
	Úřední povolení	
§ 11	Provozovatel dráhy	45
§ 12	Podmínky pro vydání úředního povolení	47
§ 13	Bezúhonnost	48
§ 13a	Prokazování bezúhonnosti	49
§ 14	Odborná způsobilost	50
§ 14a	Prokazování finanční způsobilosti	51
§ 15	Obsah žádosti	53
§ 16	Vydání úředního povolení	55
§ 17	Obsah rozhodnutí o vydání úředního povolení	57
§ 18	Zrušení a zánik úředního povolení	58
§ 19	zrušen	60

§ 20	Povinnosti vlastníka dráhy	60
§ 21	Povinnost zajistit provozování dráhy	63
Práva a povinnosti provozovatele dráhy a povinnosti osob nacházejících se na dráze a v obvodu dráhy		
§ 22	Práva a povinnosti provozovatele dráhy	64
§ 22a	Veřejně přístupná a veřejně nepřístupná vlečka	70
§ 23	Další povinnosti provozovatele dráhy	73
§ 23a	Osvědčení o bezpečnosti provozovatele dráhy	79
§ 23b	Omezení provozování dráhy	83
§ 23c	Schvalování plánu omezení provozování dráhy	86
§ 23d–23g	ČÁST ČTVRTÁ Provozování zařízení služeb	88
§ 23d	Zásady poskytování služeb	88
§ 23e	Potřeba obnovení funkčnosti zařízení služeb	92
§ 23f	Povinnosti dopravce v dominantním postavení	93
§ 23g	Zvláštnosti v poskytování některých služeb	94
§ 24–42	ČÁST PÁTÁ Regulace drážní dopravy	96
Licence		
§ 24	Základní pojmy pro provozování drážní dopravy	96
§ 24a	Podmínky provozování drážní dopravy	100
§ 25	Udělení oprávnění k provozování drážní dopravy	103
§ 26	Bezúhonnost	107
§ 26a	zrušen	108
§ 27	Odborná způsobilost	108
§ 27a	zrušen	110
§ 28	Finanční způsobilost	110
§ 29	Změna oprávnění k provozování drážní dopravy a změna údajů uvedených v licenci	111
§ 30	Zrušení oprávnění k provozování drážní dopravy	112
§ 31	Postupy v případě licence ze státu EU a EHP	113
§ 32	Přidělování kapacity dráhy	114
§ 33	Prohlášení o dráze	122
§ 34	Základní zásady přidělování kapacity dráhy	127
§ 34a	Přidělování kapacity dráhy při zpracování jízdního řádu a jeho změny	129
§ 34b	Přidělování kapacity dráhy po nabytí platnosti jízdního řádu	135
§ 34c	Rámcová dohoda	136
§ 34d	Posuzování přeshraniční osobní drážní dopravy a hospodářské vyváženosti	138
§ 34e	Přezkoumání prohlášení o dráze Úřadem	142

§ 34f	Přezkoumání přidělené kapacity dráhy Úřadem	144
§ 34g	Přezkoumání smlouvy o provozování drážní dopravy Úřadem	145
§ 34h	Osvědčení dopravce	146
§ 34i	zrušen	151
§ 34j	zrušen	151
Povinnosti dopravce		
§ 35	Základní povinnosti dopravce	151
§ 36	Další povinnosti dopravce	156
§ 36a	Omezená použitelnost nařízení (ES) č. 1371/2007	159
§ 37	Přepavní řád	161
§ 38	Omezení a zastavení veřejné drážní dopravy	167
§ 39	zrušen	171
§ 39a	zrušen	171
§ 39b	zrušen	171
§ 39c	zrušen	171
§ 39d	zrušen	171
Jízdní řád		
§ 40	Jízdní řád na dráze celostátní a regionální	171
§ 41	Jízdní řád na dráze tramvajové, trolejbusové, speciální a lanové	172
§ 42	Platnost jízdního řádu	173
§ 43–49	ČÁST ŠESTÁ Drážní vozidla a určená technická zařízení . .	174
§ 43–44	HLAVA PRVNÍ Drážní vozidla	174
§ 43	Požadavky na drážní vozidla	174
§ 43a	Požadavky na spalovací motory	179
§ 43b	Vozidlo schválené v jiném členském státě	180
§ 44	Technický stav vozidel v provozu	184
§ 45–46r	HLAVA DRUHÁ Způsobilost k řízení drážních vozidel	186
§ 45–46a	Díl 1 Řízení drážního vozidla na dráze tramvajové, trolejbusové, speciální, lanové a vlečce	186
§ 45	Průkaz způsobilosti k řízení drážních vozidel	186
§ 46	Spolehlivost k řízení drážního vozidla	189
§ 46a	Prokazování spolehlivosti pro vydání průkazu způsobilosti	190
§ 46b–46r	Díl 2 Řízení drážního vozidla na dráze celostátní a regionální	190
§ 46b	Požadavky na strojvedoucí	190
§ 46c–46h	Oddíl 1 Licence strojvedoucího	193
§ 46c	Vydávání licence	193
§ 46d	Zdravotní způsobilost	194
§ 46e	Všeobecná odborná způsobilost	195

	§ 46f	Pravidelná lékařská prohlídka	196
	§ 46g	Duplikát a výměna licence	197
	§ 46h	Odnětí licence strojvedoucího	198
§ 46i–46o	Oddíl 2	Osvědčení strojvedoucího	199
	§ 46i	Vydávání osvědčení	199
	§ 46j	Zvláštní odborná způsobilost	201
	§ 46k	Pravidelné přezkoušení zvláštní odborné způsobilosti	202
	§ 46l	Odnětí osvědčení strojvedoucího	202
	§ 46m	Pozbytí platnosti osvědčení strojvedoucího	204
	§ 46n	Uznání zvláštní odborné způsobilosti	205
	§ 46o	Školení	207
§ 46p–46r	Oddíl 3	Dohled a rejstříky	209
	§ 46p	Nedostatky ve způsobilosti držitele zahraniční licence	209
	§ 46q	Pochybnosti o zdravotní způsobilosti strojvedoucího zjištěné dopravcem	211
	§ 46r	Evidence licencí a osvědčení strojvedoucích	212
§ 46s	HLAVA TŘETÍ	Podmínky pro odbornou způsobilost zaměstnanců zajišťujících provozování dráhy a drážní dopravy	213
	§ 46s	Odborná způsobilost zaměstnanců obsluhy a údržby	213
§ 47–48	HLAVA ČTVRTÁ	Určená technická zařízení	215
	§ 47	Pojem určeného technického zařízení	215
	§ 48	Kontrola určených technických zařízení	217
§ 49	HLAVA PÁTÁ	Mimořádné události	220
	§ 49	Nehoda a incident	220
§ 49a–49e	ČÁST SEDMÁ	Provozní a technická propojenost evropského železničního systému	224
	§ 49a	Pojem propojenosti	224
	§ 49b	Povinné subjekty v souvislosti s interoperabilitou	226
	§ 49c	Výjimky z požadavků na interoperabilitu	228
	§ 49d	Registry	231
	§ 49e	Působnost Drážního úřadu v oblasti propojenosti	232
§ 50–52a	ČÁST OSMÁ	Správní delikty	236
	§ 50	Přestupky	236
		Správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob	
	§ 51	Správní delikty některých subjektů	238
	§ 51a	zrušen	242
	§ 52	Další správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob	242
	§ 52a	Společná ustanovení	246

§ 53–59a	ČÁST DEVÁTÁ Státní správa a státní dozor	248
§ 53	Drážní úřad	248
§ 53a	Drážní inspekce	248
§ 53b	Věcná působnost Drážní inspekce	249
§ 53c	Mezinárodní spolupráce při vyšetřování	252
§ 53d	Oprávnění inspektorů Drážní inspekce	253
§ 53e	Závěrečná zpráva z šetření Drážní inspekce	255
§ 54	Drážní správní úřady	257
§ 54a	Využití údajů z registrů	258
§ 55	Působnost Drážního úřadu	259
§ 56	Působnost Ministerstva dopravy ve věcech drah	260
§ 56a	Stanovisko obecních úřadů a drážního správního úřadu	261
§ 57	Působnost obcí ve věcech drah	262
§ 57a	Spolupráce úřadů	263
	Státní dozor	
§ 58	Státní dozor	264
§ 59	Kontrola výkonu státní správy	265
§ 59a	zrušen	265
§ 60–68	ČÁST DESÁTÁ Společná, přechodná a závěrečná ustanovení	266
§ 60	Rekategorizace drah	266
§ 61	Zřízení nového Drážního úřadu	267
§ 62	Požadavek na oddělené účetnictví	267
§ 63	Provozování vlečky a přeprava nebezpečného nákladu	268
§ 64	Řízení ve věcech upravených tímto zákonem	269
§ 65	Ustanovení mezinárodních smluv	270
§ 65a	zrušen	270
§ 66	Zmocňovací ustanovení	270
§ 67	Zrušovací ustanovení	271
§ 68	Účinnost	273
	Věcný rejstřík	274
	O autorovi	283

SEZNAM ZKRATEK

Zkratky právních předpisů:

insolvenční zákon

zákon č.182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Listina

Listina základních práv a svobod

nařízení Komise (EU) č. 36/2010

nařízení Komise (EU) 36/2010 o vzorech Společenství pro licenci strojvedoucího, doplňková osvědčení, ověřené opisy doplňkových osvědčení a formuláře žádosti o licenci strojvedoucího

nařízení (ES) č. 653/2007

nařízení (ES) č. 653/2007 ze dne 13. června 2007 o používání společného evropského vzoru pro osvědčení o bezpečnosti a žádosti podle článku 10 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES a o platnosti osvědčení o bezpečnosti předkládaných podle směrnice 2001/14/ES

obč. zák.

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

s. ř. s.

zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

SFEU

Smlouva o fungování Evropské unie

směrnice 2004/49/ES

směrnice 2004/49/ES o bezpečnosti železnic

směrnice 2007/59/ES

směrnice 2007/59/ES o vydávání osvědčení strojvedoucím obsluhujícím hnací vozidla a vlaky v železničním systému Společenství

směrnice 2008/57/ES

směrnice 2008/57/ES o interoperabilitě železničního systému ve Společenství

směrnice 2012/34/EU

směrnice 2012/34/EU o vytvoření jednotného evropského železničního prostoru

spr. řád

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

stavební zákon

zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

tr. zákoník

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

tr. řád

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Ústava ČR

ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

vyhláška č. 101/1995 Sb.

vyhláška Ministerstva dopravy č. 101/1995 Sb., kterou se vydává Řád pro zdravotní způsobilost osob při provozování dráhy a drážní dopravy

vyhláška č. 173/1995 Sb.

vyhláška Ministerstva dopravy č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád drah

vyhláška č. 177/1995 Sb.

vyhláška Ministerstva dopravy č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah

vyhláška č. 352/2004 Sb.

vyhláška Ministerstva dopravy č. 352/2004 Sb., o provozní a technické propojenosti evropského železničního systému

vyhláška č. 376/2006 Sb.

vyhláška Ministerstva dopravy č. 376/2006 Sb., o systému bezpečnosti provozování dráhy a drážní dopravy a postupech při vzniku mimořádných událostí na dráhách

zák. práce

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

zák. o dani z nemovitostí

zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí

zák. o drahách

zákon č. 266/1994 Sb., o drahách

zák. o obecné bezp. výrobků

zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků

zák. o odpov. za přestupky

zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

zák. o ochraně přírody a krajiny

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

zák. o poz. komunikacích

zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

zák. o přestupcích

zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

zák. o tech. požadavcích na výrobky

zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

živnostenský zákon

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Ostatní zkratky:

EHP

Evropský hospodářský prostor

EU

Evropská unie

MHD

městská hromadná doprava

SDEU

Soudní dvůr Evropské unie

TSI

technické specifikace propojenosti (nebo též technické specifikace interoperability)

SEZNAM PŘEDPISŮ CITOVANÝCH V KOMENTÁŘI^{1, 2}

Smlouva o fungování Evropské unie

Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) publikovaná pod č. 8/1985 Sb.
sdělení Ministerstva zahraničních věcí ke změně Úmluvy o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) publikované pod č. 49/2006 Sb. m. s.

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 881/2004 o zřízení Evropské železniční agentury (nařízení o Agentuře)

nařízení Komise (ES) č. 653/2007 o používání společného evropského vzoru pro osvědčení o bezpečnosti a žádosti podle článku 10 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES a o platnosti osvědčení o bezpečnosti předkládaných podle směrnice 2001/14/ES

nařízení (ES) č. 1371/2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě

nařízení Komise (EU) č. 36/2010 o vzorech Společenství pro licenci strojvedoucího, doplňková osvědčení, ověřené opisy doplňkových osvědčení a formuláře žádosti o licenci strojvedoucího

nařízení Komise (EU) č. 869/2014 ze dne 11. srpna 2014 o nových službách v osobní železniční dopravě

nařízení č. 2015/10/EU o kritériích pro žadatele o přidělení kapacity železniční infrastruktury a o zrušení prováděcího nařízení (EU) č. 870/2014

nařízení č. 2016/796/EU ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro železnice a o zrušení nařízení (ES) č. 881/2004

nařízení Komise (EU) č. 2016/545 o postupech a kritériích týkajících se rámcových dohod pro přidělování kapacity železniční infrastruktury

směrnice Rady 91/440/EHS o rozvoji železnic Společenství

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury a zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES o bezpečnosti železnic

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/50/ES, kterou se mění směrnice Rady 96/48/ES o interoperabilitě transevropského vysokorychlostního železničního systému a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/16/ES o interoperabilitě transevropského konvenčního železničního systému

¹ Předpisy jsou řazeny v pořadí:

- mezinárodní smlouvy,
- právní předpisy Evropské unie,
- ústavní zákony,
- kodexy,
- ostatní právní předpisy.

² Není-li uvedeno jinak, jsou všechny právní předpisy citovány ve znění pozdějších předpisů.

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/59/ES o vydávání osvědčení strojvedoucím obsluhujícím hnací vozidla a vlaky v železničním systému Společenství

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/57/ES o interoperabilitě železničního systému ve Společenství

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/34/EU o vytvoření jednotného evropského železničního prostoru

ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách

zákon č. 526/1990 Sb., o cenách

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí

zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční

zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy

zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků

zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty

zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

zákon č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících

zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

vyhláška Ministerstva dopravy č. 126/1964 Sb., o styku mezi dráhami celostátními a vlečkami a o vztazích mezi zúčastněnými organizacemi (vlečkové podmínky)

vyhláška Ministerstva dopravy č. 100/1995 Sb., kterou se stanoví podmínky pro provoz, konstrukci a výrobu určených technických zařízení a jejich konkretizace (Řád určených technických zařízení)

vyhláška Ministerstva dopravy č. 101/1995 Sb., kterou se vydává Řád pro zdravotní způsobilost osob při provozování dráhy a drážní dopravy

vyhláška Ministerstva dopravy č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád drah

vyhláška Ministerstva dopravy č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah

vyhlášky Ministerstva dopravy a spojů č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu

vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 429/2001 Sb., o podrobnostech prokazování finanční způsobilosti k provozování dráhy celostátní nebo dráhy regionální, o způsobu prokazování finanční způsobilosti k provozování drážní dopravy na dráze celostátní nebo na dráze regionální a o doplňkových přepravních službách

vyhláška Ministerstva dopravy č. 351/2004 Sb., o rozsahu služeb poskytovaných provozovatelem dráhy dopravci

vyhláška Ministerstva dopravy č. 352/2004 Sb., o provozní a technické propojenosti evropského železničního systému

vyhláška Ministerstva dopravy č. 209/2006 Sb., o požadavcích na přípustné emise znečišťujících látek ve výfukových plynech spalovacího hnacího motoru drážního vozidla

vyhláška Ministerstva dopravy č. 376/2006 Sb., o systému bezpečnosti provozování dráhy a drážní dopravy a postupech při vzniku mimořádných událostí na dráhách

vyhláška Ministerstva dopravy č. 16/2012 Sb., o odborné způsobilosti osob řídících drážní vozidlo a osob provádějících revize, prohlídky a zkoušky určených technických zařízení

vyhláška Ministerstva dopravy č. 9/2015 Sb., o stanovení náležitostí a vzorů pověření k výkonu státního dozoru, státního odborného dozoru, vrchního státního dozoru a vrchního státního odborného dozoru v dopravě ve formě průkazu

vyhláška č. 76/2017 Sb., o obsahu a rozsahu služeb poskytovaných dopravci provozovatelem dráhy a provozovatelem zařízení služeb

nařízení vlády č. 1/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní nákladní dopravu

nařízení vlády č. 133/2005 Sb., o technických požadavcích na propojenost evropského železničního systému

nařízení vlády č. 589/2006 Sb., kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě

ZÁKON O DRÁHÁCH

zákon č. 266/1994 Sb. ze dne 14. prosince 1994

ve znění zákona č.:

189/1999 Sb., 23/2000 Sb., 71/2000 Sb., 132/2000 Sb., 23/2000 Sb. (část), 77/2002 Sb., 175/2002 Sb., 320/2002 Sb., 103/2004 Sb., 1/2005 Sb., 191/2006 Sb., 181/2006 Sb., 186/2006 Sb., 296/2007 Sb., 124/2008 Sb., 377/2009 Sb., 227/2009 Sb., 194/2010 Sb., 134/2011 Sb., 134/2011 Sb. (část), 102/2013 Sb., 64/2014 Sb., 180/2014 Sb., 250/2014 Sb., 319/2016 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie¹⁾, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie^{1a)} a upravuje

- a) podmínky pro stavbu drah železničních, tramvajových, trolejbusových a lanových a stavby na těchto dráhách,
- b) podmínky pro provozování drah podle písmene a), pro provozování drážní dopravy na těchto dráhách, jakož i práva a povinnosti fyzických a právnických osob s tím spojené,
- c) výkon státní správy a státního dozoru ve věcech drah železničních, tramvajových, trolejbusových a lanových.

(2) Zákon se nevztahuje na dráhy důlní, průmyslové a přenosné.

¹⁾ Směrnice Rady 91/440/EHS z 29. července 1991 o rozvoji železnic Společenství.
Směrnice Rady 95/18/ES ze dne 19. června 1995 o vydávání licencí železničním podnikům.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/9/ES ze dne 20. března 2000 o lanových dráhách pro dopravu osob.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/12/ES ze dne 26. února 2001, kterou se mění směrnice Rady 91/440/EHS o rozvoji železničních podniků Společenství.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/13/ES ze dne 26. února 2001, kterou se mění směrnice Rady 95/18/ES o vydávání licencí železničním podnikům.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/14/ES ze dne 26. února 2001 o přidělování kapacity železniční infrastruktury, zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES ze dne 29. dubna 2004 o bezpečnosti železnic Společenství a o změně směrnice Rady 95/18/ES o vydávání licencí železničním podnikům a směrnice 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury, zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti (směrnice o bezpečnosti železnic).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/51/EHS ze dne 29. dubna 2004, kterou se mění směrnice Rady 91/440/EHS o rozvoji železnic Společenství.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/58/ES ze dne 23. října 2007, kterou se mění směrnice Rady 91/440/EHS o rozvoji železnic Společenství a směrnice 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury a zpoplatnění železniční infrastruktury.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/59/ES ze dne 23. října 2007 o vydávání osvědčení strojvedoucím obsluhujícím hnací vozidla a vlaky v železničním systému Společenství.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/57/ES ze dne 17. června 2008 o interoperabilitě železničního systému ve Společenství.

Směrnice Komise 2009/131/ES ze dne 16. října 2009, kterou se mění příloha VII směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/57/ES o interoperabilitě železničního systému ve Společenství.

^{1a)} Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě.

Nařízení Komise (EU) č. 36/2010 ze dne 3. prosince 2009 o vzorech Společenství pro licenci strojvedoucího, doplňková osvědčení, ověřené opisy doplňkových osvědčení a formuláře žádosti o licenci strojvedoucího podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/59/ES.

Z důvodové zprávy:

(Z obecné části): *Současná právní úprava (zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách, ve znění zákona č. 104/1974 Sb.) je zcela nevyhovující pro podnikání v dopravě na dráhách. Nejenom že nevytváří žádný prostor a podmínky pro podnikání v dopravě, naopak obsahuje takovou míru přímých direktivních zásahů státu prostřednictvím státní správy do podnikatelské sféry, že prakticky znemožňuje podnikání na dráhách.*

Tím, že stávající právní úprava nerozlišuje mezi dopravní cestou a dopravou na této cestě (tak jak se rozlišuje u všech ostatních druhů dopravy), nerozlišuje ani mezi právním režimem dopravní cesty a vlastní dopravy na této cestě. Vychází ze skutečnosti, že osoba, která „provozuje dráhu“, nejenom že provozuje vlastní dopravu, ale automaticky s tím nese i břemeno dopravní cesty.

Předkládaný návrh odděluje dopravní cestu od vlastní dopravy na této cestě a stanovuje dva samostatné právní režimy – jeden pro dopravní cestu, druhý pro dopravu. Rozlišuje mezi právy a povinnostmi provozovatele dopravní cesty a právy a povinnostmi dopravce na této cestě. Provozování drah, tj. dopravní cesty a provozování drážní dopravy, tj. poskytování přepravních služeb dopravcem, jsou činnostmi plně regulovanými tímto zákonem a jsou tedy vyjmuty z režimu živnostenského zákona. Podnikání s dráhami i na dráhách je plně v režimu tohoto zákona.

K zahájení provozování dráhy návrh zákona předpokládá vydání úředního povolení, které vydává drážní správní úřad.

K zahájení provozování dopravy na dopravní cestě návrh zákona předpokládá licenci, kterou uděluje drážní správní úřad za předpokladu, že je volná kapacita dopravní cesty a technické parametry dopravní cesty to dovolují. (Dráha není nafukovatelná – licenci se reguluje přístup dopravců na dopravní cestu.)

Předkládaný návrh nově vymezuje dráhy jako specifickou dopravní cestu, druhy drah a kategorizaci železničních drah. Zejména kategorizaci železničních drah se odstraňuje nedostatek stávající právní úpravy, která zná pouze dvě kategorie železniční dráhy, a to celostátní dráhy a vlečky. Přitom celostátní dráhy v sobě zahrnují celou souvislou železniční síť České republiky a naproti tomu vlečky, které slouží podnikatelským potřebám toho subjektu, který je vlastní.

Celostátní dráhy dnes provozuje státní organizace České dráhy, která je monopolním provozovatelem celostátních drah. Vytvoření kategorie regionálních železničních drah umožní rozčlenit stávající jednotnou železniční síť na dráhy celostátní (slouží mezinárodní a celostátní veřejné dopravě) a regionálního (místního) významu, přitom se v první etapě předpokládá, že nově vymezená celostátní dráha bude ve vlastnictví státu a regionální dráhy budou postupně privatizovány.

Předkládaný návrh zákona nevytváří žádnou bariéru pro změnu vlastnických vztahů k celostátní dráze. I tato může být předmětem soukromých vlastnických vztahů (a naopak dráha regionální může zůstat ve vlastnictví státu).

V této souvislosti se nově vymezuje postavení vlastníka dráhy, kterému zákon ukládá vyšší povinnosti, než jsou obecné povinnosti vlastníka nemovitosti. Vlastník dráhy je ze zákona povinen nejenom o své vlastnictví pečovat, ale navíc je povinen udržovat dráhu v provozuschopném stavu. Přitom se provozuschopností dráhy rozumí takový technický stav dráhy, který zaručuje bezpečnost dráhy a plynulé provozování dráhy. Nemůže-li vlastník zajistit provozuschopnost dráhy a jedná-li se o dráhu celostátní nebo regionální, je povinen nabídnout dráhu k odkoupení státu.

Dále je vlastník povinen zajistit provozování dráhy, a to buď svou osobou, nebo prostřednictvím jiného oprávněného subjektu. Provozováním dráhy zákon rozumí takové činnosti, jimiž se zabezpečuje a obsluhuje dráha a organizuje drážní doprava. Nemůže-li vlastník dráhy zajistit provozování dráhy, je podle zákona povinen nabídnout dráhu k provozování, a to buď státu, nebo obci podle druhu dráhy.

Návrh zákona ponechává tedy státu kontrolu nad základní dopravní infrastrukturou drah. Dráhu jako cestu určenou k provozování drážní dopravy lze zrušit pouze na návrh vlastníka a o zrušení dráhy rozhoduje Ministerstvo dopravy po dohodě s Ministerstvem obrany.

Předkládaný návrh zákona si dále klade za cíl upravit vztah k:

- Listině základních práv a svobod,
- normám ES,
- Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF).

Navrhovaná právní úprava nově zavádí tři samostatné subjekty: „Vlastník dráhy“, „Provozovatel dráhy“ a „Dopravce“. Subjekt „Vlastník dráhy“ vykonává vlastnická práva k dopravní cestě dráhy, odpovídá za její provozuschopnost a není-li sám provozovatelem dráhy, musí provozování dráhy zajistit jiným provozovatelem dráhy.

Uvedené tři činnosti „Vlastník dráhy“, „Provozovatel dráhy“ a „Dopravce“ mohou reprezentovat samostatné subjekty nebo i subjekt jediný.

Návrh zákona o dráhách zachovává společnou právní úpravu pro všechny druhy drah, neboť to vyžaduje technická příbuznost provozních i stavebních zařízení drah.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, s právem a legislativními záměry Evropských společenství, zejména:

- č. 91/440/EEC, směrnice Rady EHS ze dne 29. 7. 1991 o rozvoji železničních podniků společenství,
- č. 2598/70, nařízení Komise EHS ze dne 18. 12. 1970 specifikující položky, které mají být zahrnuty pod různé účty, uvedené v příloze I k nařízení Rady EHS č. 1108/1970.

(K § 1): Zákon vymezuje svou působnost podle jednotlivých druhů drah do tří základních celků, kterými jsou stavební část, provozní část a výkon státní správy a státního dozoru.

(Zákon č. 191/2006 Sb.): Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2000/9/ES ze dne 20. března 2000 o lanových dráhách pro dopravu osob stanovila stejné podmínky pro lanové dráhy a lyžařské vleky při uvádění na trh a stejný přístup byl již použit pro účely nařízení vlády č. 70/2002 Sb., o technických požadavcích na zařízení pro dopravu osob.

Předložený návrh směřuje především k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu lyžařských vleků z hlediska technického zařízení, přepravovaných osob a obsluhujícího personálu. K dosažení tohoto cíle je navrhováno zařazení lyžařských vleků mezi určená technická zařízení podle zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách. To znamená, že na technických zařízeních lyžařských vleků budou prováděny pravidelné revize, prohlídky a zkoušky odborně způsobilými osobami a obsluhovat tato zařízení budou pouze kvalifikované osoby. Na dodržování stanovených podmínek bude dohlížet státní dozor podle zákona o dráhách.

K § 1

Drážní doprava vykazuje oproti jiným druhům dopravy jistá specifika, která odlišují tuto dopravu jak od dopravy silniční, tak i od jiných druhů dopravy. Z tohoto

důvodu je tato doprava upravena zvláštní normou, kterou je zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, který nahradil dříve účinný zákon č. 51/1964 Sb., o dráhách. V současnosti platný zákon o dráhách byl novelizován již mnohokrát a lze říci, že je dnes velmi obtížné najít ustanovení v tomto zákoně, kterého by se za celou dobu jeho existence nějaká změna nedotkla. Poslední významná novela proběhla v zákoně o dráhách s účinností ke dni 1. 4. 2017, kdy nabyl účinnosti zákon č. 319/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Touto novelou byla do českého právního řádu především transponována směrnice 2012/34/EU, která v rámci práva EU naradila řadu dříve platných normativních právních aktů, které se vztahovaly k problematice železniční dopravy. Legislativce nadto využil potřeby transpozice k tomu, aby zrevidoval některá ustanovení zákona, která činila praxi potíže (např. § 10 zák. o dráhách a problematika kácení dřevin v okolí železničních drah), nebo uvedl pojmosloví do souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. I přesto, že tato novela nabyla účinnosti až 1. 4. 2017, transpoziční lhůta uplynula v souladu s čl. 64 odst. 1 směrnice 2012/34/EU již 16. 6. 2015. Nelze tedy vyloučit, že účastníci některých právních vztahů by se mohli chtít dovolávat přímého účinku směrnice v případné skutečnosti, které nastaly po datu transpozice, pokud pro to budou splněny podmínky (viz níže).

Svou povahou se v případě zákona o dráhách jedná především o předpis práva veřejného, konkrétně o normu práva správního. V řízeních podle zákona o dráhách se tedy bude postupovat podle správního řádu (srov. komentář k § 64) a případná soudní ochrana veřejných subjektivních práv fyzických i právnických osob je svěřena správním soudům (srov. § 2 odst. 1 s. ř. s.).

Vzhledem k tomu, že se v případě drážní dopravy jedná o dopravu pozemní, stejně jako je tomu v případě dopravy silniční, oba druhy dopravy jsou spolu navzájem provázané více než s jinými druhy dopravy a jsou mnohdy provozovány jedním subjektem, lze najít shodné nebo podobné instituty, které zákon o dráhách obsahuje, i v zákoně č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (např. § 30 citovaného zákona upravující silniční ochranné pásmo nebo § 34 upravující vstup na sousední pozemek). Z toho tedy plyne, že z judikatury i doktríny k zákonu o pozemních komunikacích lze čerpat rovněž při aplikaci zákona o dráhách.

Rozsah použití zákona o dráhách (předmět úpravy) pak vymezil legislativce v jeho prvním paragrafu a činí tak pozitivně (odst. 1) i negativně (odst. 2).

K odst. 1

V prvním odstavci zmiňuje zákon o dráhách předpisy EU. Ať už se jedná o směrnice, nařízení, nebo jiné legislativní akty, je třeba mít na paměti, že v případě používání těchto ustanovení zákona o dráhách, která mají původ v právu EU, je třeba zohlednit některá specifika aplikace těchto norem vyplývající především z čl. 288 SFEU.

Nařízení, které je obecně upraveno v čl. 288 odst. 2 SFEU, má podle tohoto ustanovení obecnou působnost, je závazné v celém svém rozsahu a použitelné přímo, tedy bez ingerence vnitrostátních orgánů členského státu. Někdy však může nařízení přenechat vnitrostátním orgánům úpravu některých otázek. Nařízení tak bude

zpravidla stát vedle norem zákona o dráhách a v případě úpravy stejných otázek v obou instrumentech se přednostně použije úprava obsažená v nařízení. Pojmy obsažené v nařízení je potom nutné vykládat autonomně, tedy bez ohledu na význam, který těmto pojmům propůjčuje vnitrostátní zákonodárce ve vnitrostátní legislativě. Při využití gramatického výkladu je třeba zohlednit více jazykových znění, jelikož v případě předpisů pocházejících z EU není závazná jen jedna jazyková verze (viz rozsudek SDEU C-9/79 *Koschniske*). Při výkladu nařízení je rovněž třeba respektovat cíle primárního práva a v případě pochybností zvolit takový výklad, který těmto cílům nejlépe vyhovuje. Nařízení působí bezprostředně jak horizontálně (tedy mezi privátními subjekty), tak i vertikálně (tedy mezi subjektem soukromým a subjektem veřejné moci).

Zatímco nařízení stojí více méně samostatně, směrnice mají pro ustanovení zákona o dráhách o poznání větší význam. Podle čl. 288 odst. 3 SFEU je totiž směrnice závazná pouze co do svého cíle a volba prostředků a formy k jeho dosažení je přenechána členským státům, přičemž je jim k tomu stanovena tzv. transpoziční lhůta. S ohledem na tuto skutečnost se lze v praxi setkat se dvěma možnými problémy, a sice, že transpozice směrnice není provedena ve stanovené lhůtě buďto vůbec, nebo je provedena nedostatečně. V prvním případě je možné se dovolávat přímo směrnice ve vertikálním právním vztahu (tedy soukromý subjekt – subjekt veřejné moci), a to za podmínky, že směrnice nebyla provedena do zákonodárství členského státu ve stanovené lhůtě, ustanovení směrnice nejsou vázána na žádnou podmínku a práva a povinnosti jsou ve směrnici dostatečně jasně určeny. Za splnění těchto podmínek se tedy soukromý subjekt může dovolávat vůči orgánům členského státu přímo směrnice. Oproti tomu ve vztahu horizontálním (tedy subjekt soukromý x subjekt soukromý) takováto možnost dána není, je ale třeba zdůraznit, že judikatura SDEU vnímá pojem subjektu veřejné moci značně široce (srov. rozsudek SDEU ve věci C-152/84 *Marshall*), a tudíž i ve vztahu, který je na první pohled horizontální, může být dána možnost dovolávat se přímo netransponované směrnice. Další možností, jak se domoci použití norem obsažených ve směrnici, je požadavek výkladu národního práva v souladu se směrnicí (srov. rozsudek SDEU ve věci C-14/83 *von Colson*) po uplynutí transpoziční lhůty. Tato metoda se ovšem uplatní pouze tam, kde je dán určitý prostor k výkladu. Může však dále být použita jak v případě, kdy směrnice nebyla transponována vůbec (ve vnitrostátním zákonodárství jsou však přítomny normy, které lze ve světle směrnice vykládat), tak i v případě, že sama transpoziční norma nezaručuje dostatečné prosazení cílů stanovených ve směrnici.

Zatímco náveti prvního odstavce říká, jaký původ mají mnohé normy zákona o dráhách, z výčtu, který je v tomto odstavci dále obsažen, se již dozvíme, jakou problematiku zákon o dráhách upravuje. Především je z tohoto výčtu zřejmé, na jaké druhy drah se zákon o dráhách vztahuje – jedná se o dráhy železniční, tramvajové, trolejbusové a lanové. Zákon o dráhách v souvislosti s těmito druhy drah reguluje především ty činnosti, které se vztahují ke stavbám těchto drah a stavbám na těchto dráhách – **písm. a)**. Stavbou dráhy je podle § 5 odst. 1 především stavba dopravní cesty, patří sem však i jiné stavby, které rozšiřují, doplňují, mění nebo zabezpečují dráhu. Stavbou na dráze potom nejsou stavby, které by se nacházely

přímo na dopravní cestě, ale jedná se podle § 5 odst. 2 o takové stavby, které se nacházejí v obvodu dráhy, jak jej definuje § 4. Zákon o dráhách neupravuje vyčerpávajícím způsobem stavební řízení ve věcech drah, stejně jako neobsahuje technické podmínky, které musejí dráhy splňovat. Stanoví však např. zvláštní věcnou příslušnost ke stavbám dráhy a stavbám na dráze, kdy příslušný je drážní správní úřad (§ 7 odst. 1), některé podmínky pro vydání kolaudačního souhlasu (§ 7 odst. 2) atd. Zákon o dráhách je v otázkách stavby dráhy a stavby na dráze *lex specialis* k zákonu č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Zákon o dráhách upravuje dále provozování dráhy a drážní dopravy – **písm. b)**. Provozováním dráhy se zde myslí provozování dopravní cesty, zatímco provozováním drážní dopravy je myšleno provozování drážních vozidel nebo jazykem důvodové zprávy „poskytování přepravních služeb dopravcem“. Oproti minulosti, kdy bylo provozování drážní dopravy a dopravní cesty věcí jednoho subjektu (ČSD, později ČD), došlo postupem času k oddělení provozovatele dopravy (dopravce, např. ČD, RegioJet, LeoExpress) a provozovatele (manažera) infrastruktury (především SŽDC). V současném znění tedy zákon o dráhách pojímá obě činnosti odděleně a přistupuje k jejich regulaci zvlášť. V případě podmínek pro provozování dráhy a drážní dopravy je úprava obsažená v zákoně o dráhách poměrně obsáhlá, i zde je ale třeba konzultovat další právní předpisy, tedy např. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících, dále např. zákony daňové, předpisy týkající se veřejných zakázek atd. Provozování dráhy a drážní dopravy však není živností [viz § 60 odst. 3 zák. o dráhách ve spojení s § 3 odst. 3 písm. h) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání], a nevztahuje se na ni tedy úprava provedená zákonem o živnostenském podnikání. Zároveň zákon o dráhách reguluje i některé činnosti, které s výše uvedenými činnostmi, tedy s provozováním dráhy a drážní dopravy, souvisejí – jedná se např. o otázky schvalování drážních vozidel.

Zákon o dráhách upravuje rovněž výkon státní správy a dozoru ve věcech drah železničních, tramvajových, trolejbusových a lanových – **písm. c)**. Tato úprava je provedena v části osmé zákona (§ 53 a násl.).

V souvislosti s novelou zákona o dráhách provedenou zákonem č. 191/2006 Sb. vyvstává otázka, zda je výčet drah a činností s nimi spojených provedený v odst. 1 taxativní. Do účinnosti této novely nespádaly výslovně pod režim zákona o dráhách lyžařské vleky. Účinností této novely byly lyžařské vleky zařazeny do kategorie určených technických zařízení, což však neznamená, že by se staly dráhou (viz rubriku judikatura). Lyžařské vleky tedy např. nepodléhají ustanovením § 7 o stavebním řízení tak jako dráhy, nemají ochranné pásmo atd. Judikaturou bylo potvrzeno, že lyžařský vlek není dráhou, nicméně všechny tři případy uvedené v § 1 odst. 1 písm. a) až c), které vymezují rozsah použití tohoto předpisu, se vztahují k dráze (dopravní cestě) nebo k provozování dopravy na této dráze. Výčet uvedených činností, které zákon o dráhách reguluje, je tedy neúplný a tudíž demonstrativní.

K odst. 2

V tomto odstavci je rozsah použití zákona o dráhách vymezen negativně a to výčtem drah, na které se tento zákon nevztahuje. Jedná se taxativně o dráhy důlní,

průmyslové a přenosné. Jde o dráhy, na nichž zpravidla dopravu provozuje jeden dopravce, který je zároveň majitelem nebo nájemcem závodu (§ 502 obč. zák.), případně dolu, eventuálně provozuje činnost, pro kterou je třeba dráha, jejíž umístění je pouze dočasné. Nezahrnutí těchto drah pod poměrně podrobný režim zákona má důvod v tom, že tyto dráhy nejsou zaústěny do dráhy celostátní nebo regionální, a nejsou tedy vlečkou, nepůsobí na nich více subjektů a nacházejí se zpravidla v uzavřeném objektu nebo jeho přilehlém okolí. Plnění podmínek zákona by bylo v případě těchto drah zbytečnou zátěží. Pokud však tyto dráhy nespádají pod režim zákona o dráhách, nemusejí ani vozidla, která na těchto dráhách jezdí, splňovat jeho požadavky. Tyto dráhy tak mohou rovněž sloužit zkouškám nových nebo rekonstruovaných drážních vozidel. Dráhu, která slouží cíleně pro výzkum a zkoušky drážních vozidel, ať už se jedná o vozidla dráhy tramvajové, trolejbusové, nebo železniční, je třeba považovat za dráhu průmyslovou, pokud není tato zaústěna do dráhy celostátní, regionální, nebo do vlečky [srov. § 3 odst. 1 písm. c)].

Judikatura:

■ Zařízení sloužící k provozování lyžařského vleku je určeným technickým zařízením ve smyslu zák. o dráhách, avšak není dráhou a to ani dráhou lanovou, jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 191/2006 Sb. Lyžařské vleky jsou pak v rámci určených technických zařízení podle § 47 odst. 1 zák. o dráhách upraveny rovněž ve vyhlášce č. 100/1995 Sb. (Řád určených technických zařízení). Podle ustanovení § 1 odst. 6 písm. e) této vyhlášky jsou lyžařské vleky tzv. dopravním technickým zařízením, stejně jako eskalátory, výtahy atd. Lyžařské vleky jsou dále upraveny nařízením vlády č. 70/2002 Sb. o technických požadavcích na zařízení pro dopravu osob. Vzhledem k tomu, že lyžařský vlek není dráhou, nemůže mít ani ochranné pásmo. **(rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 7. 2014, č. j. 3 As 131/2013-36, č. 8/2015 Sb. NSS)**

Související ustanovení:

§ 3 – subkategorie železniční dráhy, § 7 – speciální stavební úřad, § 11 – provozování dráhy, § 24 – provozování drážní dopravy, § 53 – státní správa a státní dozor, § 64 – aplikace obecných předpisů o správním řízení

Související předpisy:

čl. 288 SFEU, – spr. řád, – s. ř. s., – obč. zák., – § 3 odst. 3 živnostenského zákona

Literatura:

SOUŠEK, J., BARNET, J., STEHLÍK, M., WATRAS, K. *Stavby drah a stavby na dráze*. Praha: Nakladatelství ARCH, 1996, s. 41.

§ 2

Základní pojmy

(1) Dráhou je cesta určená k pohybu drážních vozidel včetně pevných zařízení potřebných pro zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy.

(2) Provozoschopností dráhy je technický stav dráhy zaručující její bezpečné a plynulé provozování.

(3) Provozováním dráhy jsou činnosti, kterými se zabezpečuje a obsluhuje dráha a organizuje drážní doprava.

(4) Provozováním drážní dopravy je činnost, při níž mezi provozovatelem této dopravy (dále jen „dopravce“) a osobou, jejíž přepravní potřeba se uspokojuje, vzniká právní vztah, jehož předmětem je přeprava osob, věcí, zvířat anebo činnost, kterou se zajišťuje podnikání podle zvláštních předpisů.^{1b)}

(5) Veřejným zájmem v oblasti kombinované dopravy se rozumí zájem na podpoře ekologicky šetrnějšího způsobu dopravy. Podporou kombinované dopravy ve veřejném zájmu se rozumí sleva na dani podle zvláštního právního předpisu.^{1c)}

(6) Kombinovanou dopravou se rozumí nákladní přeprava využívající při jedné jízdě kromě železniční dopravy i silniční nebo vodní dopravu.

(7) Tarif je sazebník cen za jednotlivé přepravní výkony při poskytování přepravních služeb a podmínky jejich použití.

(8) Osobou usazenou na území České republiky je osoba oprávněná podnikat na území České republiky, která je zapsána v obchodním rejstříku nebo má na území České republiky odštěpný závod.

(9) Zařízením služeb se rozumí železniční stanice, odstavné koleje, čerpací stanice a jiná technická zařízení, která slouží k poskytování služeb bezprostředně souvisejících s provozováním drážní dopravy na dráze celostátní nebo regionální anebo na veřejně přístupné vlečce.

(10) Kapacitou dráhy se rozumí její využitelná průjezdnost umožňující rozvržení požadovaných tras vlaků na určitém úseku dráhy v určitém období.

(11) Přidělením kapacity dráhy se rozumí jednání umožňující využití takového dílu z celkové kapacity dráhy, kterého je zapotřebí pro požadovanou trasu vlaku.

(12) Členským státem se rozumí členský stát Evropské unie a jiný smluvní stát Dohody o Evropském hospodářském prostoru.

^{1b)} § 12 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění zákona č. 102/2004 Sb.

^{1c)} § 12 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění zákona č. 102/2004 Sb.

Z důvodové zprávy:

(K § 2): V tomto ustanovení jsou definovány základní pojmy, které se opakovaně vyskytují v následujících částech. Účelem definování je přesné vymezení pojmů vylučující rozdílný výklad.

Definice dráhy vychází z Přílohy č. I ke směrnici Rady EHS č. 1108/90, která vyšla jako nařízení Komise EHS č. 2598/70. Jednotlivé součásti dráhy vymezí prováděcí předpis v souladu s citovanou Směrnicí Rady EHS.

(Zákon č. 319/2016 Sb., zvláštní část, k bodům 2 a 3): Navrhuje se úprava definice usazené osoby s ohledem na přijetí nového občanského zákoníku a jeho terminologii.

Navrhuje se doplnění definic v zákoně o dráhách. Obecného vymezení zařízení služeb zejména obecně vymezuje, která zařízení a služby do režimu zákona o dráhách spadají (bezprostředně související s provozováním drážní dopravy – např. prodej novin nebo potravin v nádražní budově tedy takovouto službou nebude), je uvedena základní typologie těchto zařízení a dále se omezují kategorie drah, na nichž budou zařízení služeb podléhat režimu tohoto zákona.

Při vymezení kapacity dochází zejm. k terminologickým úpravám, kdy namísto pojmu „kapacita dopravní cesty na dráze“ je užít jednodušší a unijně konformní pojem „kapacita dráhy“.

Nově je vymezen pojem přidělení kapacity dráhy tak, aby bylo zřejmé, že přidělováním kapacity dráhy se nemyslí přidělování celé (tj. vši dostupné) kapacity dráhy, ale pouze jejího dílu.

Vymezení členského státu v rámci definičního aparátu se navrhuje z hlediska úspornosti jazykového vyjádření v následujících ustanoveních zákona.

K § 2

Druhý paragraf zákona obsahuje legální definice některých základních pojmů, se kterými tento zákon pracuje. Důvodová zpráva říká, že legální definice zde uvedené mají původ v Příloze č. I ke směrnici Rady EHS 1108/90 o rozvoji železnic Společenství. Další pojmy jsou však vymezeny i na jiných místech tohoto zákona (např. § 24).

Novelou provedenou zákonem č. 319/2016 Sb. pak došlo k upřesnění pojmu osoby usazené na území ČR v odst. 8 a vložení nových odstavců 9 až 12 do tohoto paragrafu.

K odst. 1

Pojem „dráha“ je v celém zákoně klíčový. Jedná se o dopravní cestu, po které se pohybují drážní vozidla, a k ní patřící pevná zařízení sloužící bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy. Z § 1 odst. 1 vyplývá, že dráhou se rozumí dráha železniční, lanová, tramvajová a trolejbusová. Definice dráhy má kořeny v evropském právu, konkrétně v příloze č. I ke směrnici Rady EHS 1108/90.

Dráha je věcí nemovitou a až do účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, bylo v zásadě možné, aby dráha jako nemovitost měla odlišného vlastníka než pozemek, na kterém se nachází. Tento stav však mohl přetrvat pouze tam, kde i po nabytí účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. zůstal rozdílný vlastník pozemku a dráhy (srov. § 3054 a násl. obč. zák.). Pevnými zařízeními, která slouží bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy, jsou např. stacionární části zabezpečovacího zařízení (jako jsou balízy ETCS atp.), zařízení k ochraně proti bludným proudům, závory zabezpečující železniční přejezd atp.

K odst. 2

Pojem provozuschopnosti dráhy má význam především pro účely vymezení povinností vlastníka dráhy tak, jak jsou tyto definovány v § 20. Vlastník dráhy je podle § 20 odst. 1 povinen zajistit údržbu a opravu dráhy tak, aby byla zajištěna její provozuschopnost. Podle § 20 odst. 3 je pak vlastník dráhy celostátní a regionální, který není schopen zajistit její provozuschopnost, povinen nabídnout dráhu k odkoupení státu. Požadavky na provozuschopnost dráhy, tedy na udržování její bezpečnosti a plynulého provozování jakožto dopravní cesty jsou pak rozvedeny ve vyhlášce č. 177/1995 Sb., kterou se vydává stavební a technický řád drah. V § 25 vyhlášky č. 177/1995 Sb. jsou např. stanoveny technické podmínky provozuschopnosti drah železničních s výjimkou dráhy speciální, jejíž technické podmínky provozuschopnosti jsou stanoveny v § 48 této vyhlášky, pro dráhu tramvajovou jsou potom technické podmínky provozuschopnosti stanoveny v § 63 této vyhlášky atd.

K odst. 3

Provozováním dráhy se rozumí provozování dopravní cesty, a nikoli drážní dopravy (co se rozumí provozováním drážní dopravy, definuje § 2 odst. 4). Pro výklad tohoto pojmu je však třeba vyjít z legální definice pojmu „dráha“ tak, jak tento pojem vymezuje první odstavec. Dráha je dopravní cestou, která je určená k pohybu drážních vozidel. Smyslem provozování dráhy je tedy zajistit, aby se po ní mohla nerušeně drážní vozidla pohybovat a provádět přepravu zboží a osob. Detailněji pojmy „zabezpečení a obsluha dráhy“ a „provozování drážní dopravy“ definuje vyhláška č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád drah, a to konkrétně v § 2 a násl. Rozvedení pojmu provozování dráhy je potom provedeno rovněž v části třetí zák. o dráhách (§ 11 a násl.).

K odst. 4

Provozováním drážní dopravy se rozumí provozování drážních vozidel, nebo jinak řečeno, přemísťování osob, zvířat a věcí mezi dvěma místy. Osoba, která dopravu provozuje, se nazývá dopravce. V českém jazyce bývá někdy tento termín zaměňován s pojmem přepravce. Přepravec je však druhá strana přepravní smlouvy, tedy ta osoba, jejíž přepravní potřeba se uspokojuje (cestující v přepravě osobní nebo odesílatel v přepravě nákladní). Jsou-li dopravce a přepravce odlišné osoby, vzniká mezi nimi právní vztah založený přepravní smlouvou. Jedná se tedy o první případ provozování drážní dopravy, který je v legální definici pojmu „provozování drážní dopravy“ zmíněn. Druhým případem je provozování drážní dopravy pro vlastní potřebu, tedy jako činnosti, kterou se zajišťuje podnikání podle zvláštních předpisů.

Provozováním dopravy však není činnost zasílatele. Zatímco dopravce přepravu provádí (přemísťuje osoby, zvířata nebo věci), zasílatel vhodnou přepravu obstarává. Zasílatelská smlouva je zvláštním případem smlouvy komisionářské a upravuje ji blíže § 2471 a násl. obč. zák. V praxi bývá odlišení zasílatele od dopravce někdy těžké, jelikož dopravce může dopravou pověřit poddopravce a jeho činnost se tak fakticky blíží mnohdy činnosti zasílatele. Navíc je zasílatel naopak oprávněn přepravu provést, tedy provést tzv. samovstup (§ 2474 obč. zák.). Důležité tedy v každém jednotlivém případě bude, na čem se strany smlouvy původně domluvily, tedy zda mělo být předmětem smlouvy zprostředkování vhodné dopravy – nalezení dopravce, nebo samotné provedení přepravy. Nelze bohužel vyloučit, že *ex post* budou mít obě strany na původní obsah smlouvy jiný názor. V přepravě železniční se však bude tato situace nepochybně snadněji posuzovat než např. v přepravě silniční.

K odst. 5

Kombinovaná přeprava je považována za šetrnější k životnímu prostředí. Jelikož stát má zájem na podporování takovéto dopravy, poskytuje jí podporu ve formě slevy na dani podle § 12 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční. Veřejný zájem je však přiznán tímto ustanovením zák. o dráhách pouze dopravě nákladní (srov. odst. 6 tohoto paragrafu). V případě, že by některý dopravce osobní dopravy zajišťoval přepravu, která by kombinovala více druhů dopravy (dnes kombinované vlakové a autobusové spoje některých železničních dopravců v ČR), stejný veřejný zájem jako u dopravy nákladní podle § 2 odst. 5 přítomen není.

K odst. 6

Kombinovaná doprava je taková doprava, při které se vedle železniční dopravy uplatní i doprava silniční nebo vodní. Doprava může využívat vedle železniční dopravy jeden z těchto dalších dopravních módů, případně i oba dva. Naopak využití letecké dopravy zákon o dráhách za kombinovanou přepravu nepovažuje. V případě využití silniční dopravy půjde vždy o přepravu s překládkou, u dopravy vodní tomu tak být nutně nemusí. Kombinovaná doprava bývá někdy též nazývána dopravou multimodální. Kombinovaná doprava je podle tohoto ustanovení pouze doprava nákladní.

K odst. 7

Tarif je sazebník cen za jednotlivé přepravní výkony, který vydává dopravce. Tarif má význam především pro tzv. veřejnou dopravu podle § 24 odst. 2. Prostřednictvím tarifu jsou pak stanoveny nejen ceny za určitou přepravní službu, ale i podmínky použití takovéto ceny.

K odst. 8

Osobu usazenou definoval zákon o dráhách původně odkazem na zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, který byl ovšem ke dni 1. 1. 2014 nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zatímco obchodní zákoník poměrně podrobně upravoval oprávnění zahraničních osob podnikat na území ČR ve svém § 21 a násl., současný občanský zákoník obdobnou úpravu neobsahuje.

Nějakou dobu tedy mohlo být pro recipienty právních norem poměrně problematické určit, kdo je osobou usazenou ve smyslu zákona o dráhách. Usazenou osobou je tedy taková osoba, která je oprávněna podnikat na území ČR, ať už jí takové oprávnění plyne z vnitrostátního práva, norem EU, nebo z mezinárodní smlouvy, a která je zapsaná v obchodním rejstříku, nebo má na území ČR odštěpný závod. Úprava zápisu do obchodního rejstříku je provedena v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, přičemž okruh subjektů zapisovaných do tohoto rejstříku upravuje § 42 a násl. tohoto zákona. Pojem odštěpného závodu potom definuje § 503 odst. 2 obč. zák. Vzhledem k tomu, že zákon o dráhách vyžaduje, aby byla daná osoba sama zapsána do obchodního rejstříku nebo aby do něj byl zapsán odštěpný závod, lze říci, že usazenou osobou bude vždy osoba, kterou lze zapsat do obchodního rejstříku.

K odst. 9

Jak vyplývá z obecné části důvodové zprávy k zákonu č. 319/2016 Sb., pojem zařízení služeb nebyl doposud v českém právu pozitivně vymezen a bylo třeba vycházet z § 22 odst. 1 písm. g) zák. o dráhách a § 4 a 5 vyhlášky č. 351/2004 Sb., o rozsahu služeb poskytovaných provozovatelem dráhy dopravci. S ohledem na poměrně rozsáhlou úpravu služeb poskytovaných dopravcům v čl. 13 směrnice 2012/34/EU však bylo třeba tento stav napravit, což zákonodárce přijetím tohoto ustanovení učinil. Ministerstvo dopravy pak v souvislosti s novelizací provedenou zákonem č. 319/2016 Sb. přijalo rovněž nový prováděcí předpis, a to vyhlášku č. 76/2017 Sb., o obsahu a rozsahu služeb poskytovaných dopravci provozovatelem

dráhy a provozovatelem zařízení služeb, která nahradila již zmíněnou vyhlášku č. 351/2004 Sb., o rozsahu služeb poskytovaných provozovatelem dráhy dopravci.

Ze směrnice 2012/34/EU potom vyplývá, že některé služby musí poskytnout dopravci již provozovatel dráhy (bod 1 přílohy II této směrnice), některé služby však bude poskytovat provozovatel zařízení služeb, ať už jím bude kdokoliv (body 2 až 4 přílohy II této směrnice). Jak lze dovodit ze závěru zde komentovaného ustanovení, má tato legální definice význam jen pro oblast dráhy železniční.

K odst. 10

Rovněž pojem kapacity dráhy byl zákonodárcem legálně definován, přičemž vychází z definice kapacity infrastruktury podaném v čl. 3 odst. 24 směrnice 2012/34/EU. Dráha má takovou kapacitu, která odpovídá největšímu dovolenému počtu vlaků, které lze při použití dané technologie řízení dopravy na daném úseku dráhy bezpečně provozovat. Tato kapacita dráhy je pak v procesu přidělování rozvržena (přidělena – viz odst. 11) mezi dopravce na základě jejich žádostí osobou přidělce, kterou je provozovatel dráhy – v případě většiny drah je to Správa železniční dopravní cesty, s. o.

K odst. 11

Přidělení kapacity dráhy bylo podle slov zákonodávce upřesněno, aby nedocházelo k mylnému přesvědčení recipientů právní normy o tom, že přidělována je celá kapacita dopravní cesty, ale že přidělována je ta část kapacity, které je třeba pro požadovanou trasu vlaku. Jinými slovy, přidělením kapacity je dopravci dáno oprávnění jet s vlakem po určité části infrastruktury v určitém čase.

K odst. 12

Pojem členského státu zahrnuje nejen státy EU, ale i státy EHP, kterými jsou vedle států EU ještě Norsko a Island.

Související ustanovení:

§ 1 – rozsah použití zákona o dráhách, § 20 – povinnosti vlastníka dráhy, § 24 odst. 2 – veřejná drážní doprava

Související předpisy:

§ 2474, § 2550 obč. zák., – § 12 zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, – § 42 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Literatura:

LOJDA, J. Právní regulace mezinárodní kombinované přepravy vázne. *Logistika*. 2014, č. 10, s. 33 a násl.

SOUŠEK, J., BARNET, J., STEHLÍK, M., WATRAS, K. *Stavby drah a stavby na dráze*. Praha: Nakladatelství ARCH, 1996, s. 43.

ČÁST DRUHÁ

DRÁHY

§ 3

Kategorie železničních drah

(1) Železniční dráhy se z hlediska významu, účelu a technických podmínek, stanovených prováděcím předpisem, člení do jednotlivých kategorií. Kategorie železničních drah jsou:

- a) dráha celostátní, jíž je dráha, která slouží mezinárodní a celostátní veřejné železniční dopravě a je jako taková označena,
- b) dráha regionální, jíž je dráha regionálního nebo místního významu, která slouží veřejné železniční dopravě a je zaústěná do celostátní nebo jiné regionální dráhy,
- c) dráha místní, jíž je dráha místního významu oddělená od celostátní nebo regionální dráhy; dráha je oddělená, umožňuje-li přesun drážního vozidla na jinou dráhu jen s použitím zvláštního technického zařízení nebo slouží-li výhradně provozování neveřejné osobní drážní dopravy, osobní drážní dopravy pro potřeby cestovního ruchu nebo provozované historickými vlaky,
- d) vlečka, jíž je dráha, která slouží vlastní potřebě provozovatele nebo jiného podnikatele a je zaústěná do celostátní nebo regionální dráhy, nebo jiné vlečky,
- e) zkušební dráha, jíž je dráha, která slouží zejména k provádění zkušebního provozu drážních vozidel nebo zkoušek pro schválení typu nebo změny typu drážních vozidel a drážní infrastruktury,
- f) speciální dráha, která slouží zejména k zabezpečení dopravní obslužnosti obce.

(2) O zařazení železniční dráhy do příslušné kategorie dráhy a o změnách tohoto zařazení rozhoduje drážní správní úřad.

Z důvodové zprávy:

(K § 3): Ustanovení definuje jednotlivé kategorie železničních drah podle zákonem stanovených obecných kritérií. Stanoví dále působnost a vazbu při rozhodování o začleňování do jednotlivých kategorií drah na naplnění či pozbytí stanovených podmínek dráhy.

(Zákon 23/2000 Sb., zvláštní část, k bodu 1): Navrhuje se upřesnit definici dráhy regionální tak, aby vyhovovala pro potřeby budoucích VÚSC.

(Zákon č. 319/2016 Sb., obecná část, bod 1.3.1): Směrnice 2012/34/EU vymezuje obecně pojem železniční infrastruktury pomocí jejího technického popisu (čl. 3 a příloha I) a na této úrovni různé kategorie drah na základě jejich dopravního nebo jiného významu nerozlišuje.

Kategorizace drah je podstatná pro vymezení působnosti směrnice (čl. 2), kdy směrnice buď sama omezuje působnost některých svých ustanovení, nebo umožňuje členským státům při transpozici vyjmout některé dopravce nebo provozovatele infrastruktury z působnosti některých svých ustanovení. Směrnice tak rozlišuje:

1. *Infrastrukturu určenou pouze pro provozování městské o příměstské osobní drážní dopravy – zde směrnice umožňuje výjimky z požadavků na nezávislost dopravců, oddělení dopravce*

a provozovatele infrastruktury, financování, licencování dopravců a cenové regulace a přidělování kapacity.

2. Místní a regionální nezávislá infrastruktura pro provozování osobní drážní dopravy – zde směrnice umožňuje výjimky z požadavků na oddělení dopravce a provozovatele infrastruktury, financování, licencování dopravců a cenové regulace a přidělování kapacity.
3. Regionální infrastruktura pro nákladní drážní dopravu – zde směrnice umožňuje výjimku z požadavku na licencování a za určitých podmínek (pouze jeden uživatel infrastruktury) i výjimky z požadavků na oddělení dopravce a provozovatele infrastruktury, financování, cenové regulace a přidělování kapacity.
4. Soukromá infrastruktura sloužící výhradně potřebě vlastníka pro nákladní drážní dopravu – zde směrnice umožňuje výjimky z požadavků na oddělení dopravce a provozovatele infrastruktury, financování, licencování dopravců a cenové regulace a přidělování kapacity.

Vedle výše uvedených výjimek, které lze ze strany členských států využít bez dalšího, obsahuje směrnice i speciální povolení režim pro výjimku z požadavku na oddělení funkcí dopravce a provozovatele infrastruktury pro infrastrukturu bez strategického významu pro železniční trh. Tuto výjimku lze využít pouze na základě povolení Komise (využití komitologického režimu).

S uvedenými výjimkami souvisí i otázka vymezení působnosti směrnice v oblasti drážní infrastruktury, tj. otázka, na jaké dráhy směrnice 2012/34/EU nedopadá. Zde je podstatná příloha I směrnice, která z obecného pojmu drážní infrastruktury vyjímá infrastrukturu uvnitř některých drážních zařízení (obecně zařízení služeb) a dále soukromé železniční přípojky a vlečky. Pojem „vlečka“ zde ovšem nemá totožný význam jako v právu vnitrostátním (a např. německé znění směrnice jej v příloze I vůbec nepoužívá); z porovnání různých jazykových verzí směrnice 2012/34/EU a při zohlednění preambule (bod 12) a čl. 13 směrnice je zřejmé, že se jedná o drážní infrastrukturu v průmyslových areálech, popř. sloužící pro napojení některých zařízení, zejm. zařízení služeb. Z čl. 13 směrnice, který obsahuje speciální úpravu přístupu a užívání drážní infrastruktury sloužící jako napojení zařízení služeb, je totiž zřejmé, že směrnice např. s přidělováním kapacity na těchto přípojkách výslovně nepočítá.

Zákon o dráhách obsahuje vymezení kategorií drah v § 1 a § 3; zákon v této souvislosti rozlišuje dvě úrovně členění. Základní členění je (1) dráhy železniční, (2) dráhy tramvajové, (3) dráhy trolejbusové a (4) dráhy lanové. Zákon dále v § 3 obsahuje bližší kategorizaci drah železničních, konkrétně na (1) dráhu celostátní, (2) dráhu regionální, (3) vlečku a (4) dráhu speciální; o zařazení železniční dráhy do příslušné kategorie rozhoduje příslušný drážní správní úřad.

Ve vztahu ke směrnici 2012/34/EU je pak podstatné, že zákon o dráhách v jednotlivých uniijně relevantních oblastech (přístup na dráhu a oprávnění provozovat drážní dopravu – § 22, 23 a 24, vydávání licence – § 25 a násl., přidělování kapacity – § 34b a násl.) podrobuje režimu příslušných směrnic EU dráhy celostátní a regionální a ostatní dráhy z tohoto režimu vyjímá. Toto platí i pro požadavek na zajištění nediskriminačního přístupu ke službám poskytovaným dopravcům ze strany provozovatele dráhy podle § 22 odst. 1 písm. g) zákona – zde je sice zmiňován obecně provozovatel dráhy, ovšem z vyhlášky č. 351/2004 Sb. vymezující rozsah těchto služeb a z vazby na § 23 je zřejmé, že tato povinnost dopadá pouze na provozovatele dráhy celostátní a regionální. Rovněž ve vztahu k licencování je sice platná licence vyžadována i pro provozování drážní dopravy na dráze tramvajové a trolejbusové a vlečce, ovšem z § 25 zákona plyne, že požadavky na vydání této licence jsou odlišné od požadavků uniijních (není požadována finanční způsobilost).

Při srovnání s výše uvedenými kategoriemi směrnice 2012/34/EU lze dráhu tramvajovou a trolejbusovou (popř. i lanovou) a dráhu speciální (metro) podřadit pod infrastrukturu určenou pouze pro provozování městské o příměstské osobní drážní dopravy. Vlečka pak v sobě zahrnuje kategorii regionální infrastruktury pro nákladní drážní dopravu a soukromé infrastruktury a zčásti i přípojky nespádající pod působnost směrnice 2012/34/EU; ne každá vlečka je ovšem soukromou infrastrukturou sloužící potřebě svého vlastníka, s ohledem na vymezení podle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o dráhách. Kategorie místní a nezávislé regionální infrastruktury není v zákoně o dráhách zavedena a tato infrastruktura je zahrnuta do dráhy regionální.